

ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ МОРГУНОВ,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений тренер України,
Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>,
e-mail: tspsfp1976@gmail.com;

ІГОР ВОЛОДИМИРОВИЧ ВЛАСЕНКО,

кандидат технічних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра тактичної та спеціальної фізичної підготовки;

 <https://orcid.org/0000-0001-7752-6068>,
e-mail: Vlasenko.18@gmail.com

ДОСЛІДЖЕННЯ ТАКТИКИ ДІЙ І ЗАХОДІВ ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ ПОЛІЦІЇ ДІАЛОГУ ПІД ЧАС ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ НА МАСОВИХ ЗАХОДАХ

Подальше реформування правоохоронної діяльності в Україні, безумовно, є вкрай необхідним і потребує постійної уваги з боку керівництва МВС, Національної поліції та служб і підрозділів, які беруть у цій сфері участь. Науковий підхід і визначення нових напрямів і технологій не можливий без використання наукових досліджень науково-педагогічного складу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. У дослідженні проаналізовано роботу поліції діалогу, визначено напрями вдосконалення їх діяльності під час несення служби на масових заходах. На основі опитування працівників поліції різних підрозділів встановлено перелік проблемних питань і сформульовано напрями подальших досліджень. Розглянуто і проаналізовано фактори, які впливають на ефективність діяльності поліції діалогу під час несення служби, на основі чого скореговано тактику дій та заходи особистої безпеки особового складу поліції діалогу.

Ключові слова: Національна поліція, поліція діалогу, охорона публічного порядку, скандинавська модель, масові заходи, тактика, заходи особистої безпеки.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Охорона публічного порядку на масових заходах (мітингах, демонстраціях, святах тощо) має певні особливості і вимагає від правоохоронців додаткових умінь і навичок¹. З урахуванням цього, а також напрямів реформування правоохоронних органів України, негативних подій, які виникають під час масових заходів, нами було проаналізовано діяльність підрозділу, який створено для комунікації з учасниками масових заходів і попередження конфліктних ситуацій і проявів агресії. Поліцію діалогу було утворено відповідно до вимог Наказу МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706². У цьому документі наведено програ-

мні засади скандинавської моделі охорони публічного порядку під час проведення масових заходів, але бракує тактики дій і заходів особистої безпеки працівників поліції під час несення служби. Нами було розглянуто та проаналізовано вітчизняний і міжнародний (Cooper, 2000; Ellefsen, 2021; Wennerström, 2010; Andersson, Wahlgren, 2018; Cameron, 2017; Ellefsen, 2018; Gundhus, 2017) досвід із зазначеної теми та скориговано напрями і завдання досліджень.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Метою статті є вдосконалення ефективності правоохоронних органів під час охорони публічного порядку на масових заходах з урахуванням особливостей ситуації.

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 17.10.2022).

² Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі за-

безпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів : Наказ МВС України від 23.08.2018 № 706 // LIGA 360 : сайт. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MVS873> (дата звернення: 17.10.2022).

Завданнями дослідження є:

1) аналіз закономірностей діяльності поліції діалогу (ПД), які виникають під час несення служби на масових заходах;

2) аналіз факторів і засобів, які впливають на діяльність поліції діалогу під час несення служби на масових заходах;

3) розробка й обґрунтування тактики дій поліції діалогу під час несення служби на масових заходах;

4) розробка заходів особистої безпеки особового складу поліції діалогу під час несення служби на масових заходах.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У роботі використано методи опитування та експертного опитування для створення соціальної картини, визначення закономірностей у діяльності поліції діалогу. Методи аналізу та порівняльно-аналітичний застосовано для отримання якісної характеристики результатів опитування, а також створення моделі утворення та розвитку ситуації під час масових заходів. Метод математичної статистики дав змогу оцінити отримані результати з математичною точністю. Монографічний метод і метод диференціації небезпек та «дерева подій» дали змогу створити нові напрями, способи та схеми тактики дій, а також заходи особистої безпеки з урахуванням особливостей ситуації та несення служби поліцейськими.

Практична значущість теми дослідження підтверджується і фактами нападів на поліцейських під час проведення масових заходів (Проневич, 2011). Так, під час масових заходів (брали участь декілька тисяч громадян) у Києві на вулиці Банковій біля Офісу президента 20 березня 2021 р. відбулися правопорушення і напади на поліцейських. Сутички з поліцейськими продовжилися і біля Печерського відділу поліції. В обох місцях серед поліції діалогу є постраждалі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. На жаль, існують факти недооцінювання значущості діяльності поліції діалогу. Наприклад, у засобах масової інформації Полтавської області надається інформація про щорічні заходи під час проведення Сорочинського ярмарку. Ці масові заходи відбуваються протягом тижня у селищі Великі Сорочинці на площі 16 га, за весь період проведення їх відвідують від 400 тис. до 1 млн гостей. Для охорони публічного порядку на цих заходах задіяно близько 200 правоохоронців, ДСНС та медиків. Створено чергову частину, групи документування, залучено вибухотехніків і особовий склад спецпідрозділів, але не залучено поліцію діалогу.

Зараз уже зрозуміло, що кожен масовий захід (запланований або спонтанний) повинен проходити із залученням особового складу поліції діалогу (Покайчук, 2021; Ульянов, Ніколаєв, Бахчеван, 2021). Біду краще попередити, ніж ліквідувати її наслідки. Особовий склад поліції діалогу знаходиться серед учасників масових заходів. По-перше, відпрацьовується принцип «присутності»: правоохоронці завжди знаходяться поруч і своєю присутністю попереджають виникнення імовірних правопорушень. По-друге, відбувається профілактика насильства й ескалації ситуації завдяки спілкуванню з громадянами, які несуть будь-яку небезпеку для оточуючих. За неможливості зупинити правопорушення комунікацією джерело небезпеки просять припинити участь у масовому заході і не порушувати права інших громадян. Оговорюється, що «на мирних заходах потрібно поводитися спокійно».

Відділ превентивної комунікації управляє та координує діяльність поліції діалогу (Йосипів та ін., 2019). Групи превентивної комунікації слід залучати під час:

- масових заходів підвищеного ступеня ризику відповідно до критеріїв оцінювання;
- мирних зібрань біля органів влади та на об'єктах транспортної інфраструктури незалежно від ступеня ризику.

Організацію масових заходів умовно можна поділити на три етапи, особовий склад поліції діалогу залучається на всіх. На попередньому етапі – для спілкування з організаторами й активними учасниками масових заходів, допомоги в організації.

На етапі проведення масового заходу поліція діалогу знаходиться на місці проведення і виконує такі завдання:

- попередження конфліктних ситуацій, зниження напруженості між громадянами та групами осіб;
- роль активного слухача;
- спостереження за ситуацією;
- роз'яснення проблемних ситуацій та обмежень;
- пояснення громадянам дій сил правопорядку та їх дій і обов'язків за умови ускладнення ситуації;
- зупинка правопорушень вербальним способом;
- пояснення правових наслідків порушення законів.

На заключному етапі поліція діалогу спілкується з організаторами та активними учасниками масових заходів, а також із представниками засобів масової інформації щодо підсумків заходів.

На першому етапі дослідження, крім огляду першоджерел та аналітичного аналізу, нами було проведено у 2022 р. опитування офіцерського складу Національної поліції Ха-

ркова (патрульна поліція) та Вінниці. В опитуванні взяли участь більше 100 осіб. Результати опитування наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати опитування за темою дослідження

№ з\п	Питання	Підсумки
1	Я спостерігав за роботою поліції діалогу	71,3 %
2	Я хотів би проходити службу в поліції діалогу	16,81 %
3	Я вважаю кількість особового складу поліції діалогу достатньою на масових заходах	43,56 %
4	Особиста безпека особового складу поліції діалогу забезпечена (за 10-бальною системою)	4,05 бали (середнє значення)
5	Тактика поліції діалогу та її взаємодія з іншими підрозділами Національної поліції достатньо ефективні (за 10-бальною системою)	4,57 бали (середнє значення)

У першому, другому і третьому питанні фіксувалися позитивні відповіді (у підсумках вказано відсоток позитивних відповідей від загальної кількості респондентів). У четвертому та п'ятому пунктах респондентам необхідно було дати оцінку за 10-бальною системою (1 бал – зовсім відсутнє наявне твердження, 10 балів – абсолютно виконується наявне твердження).

Аналіз результатів опитування свідчить про наявність деяких закономірностей і проблемних питань за темою дослідження. По-перше, за 4 роки впровадження скандинавської моделі в систему охорони публічного порядку на масових заходах в Україні реформування в цьому напрямі має позитивну тенденцію. Поліція діалогу є візитною карткою скандинавської моделі, 71,3 % опитуваних спостерігали за її діяльністю. А ось інші якісні показники діяльності поліції діалогу під час несення служби на масових заходах мають певні проблеми.

Опитуванні поліцейські вказали на недостатній рівень забезпечення особистої безпеки (4,05 балів з 10, середнє значення по всім респондентам) і ефективності тактики дій (4,57 балів з 10, середнє значення по всім респондентам) особового складу поліції діалогу. Ці показники потребують обов'язкового вдосконалення та подальших наукових досліджень. Найбільш вірогідно, що саме через не повністю продумані заходи особистої безпеки і тактику дій виявилось замало бажаючих працювати в цьому підрозділі (16,81 % опитаних). Мотивація працювати в поліції діалогу замала, підвищений ризик отримання травм, не зовсім відпрацьовані тактика дій і порядок взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції знижують ефективність діяльності поліції діалогу. На ефективність несення служби

поліцією діалогу впливає і недостатня її кількість на масових заходах (так вважає 56,44 % опитаних, тому що у 3 пункті таблиці 1, 43,56 % опитуваних вважає кількість о\с ПД достатньою).

Нами був проведений аналіз залежності результатів опитування від строку служби поліцейських, які брали в ньому участь. Нижче наведені діаграми кількості балів (за 10-бальною системою) наявності ефективних заходів особистої безпеки («Безпека») і тактики дій («Тактика») від строку служби у правоохоронних органах.

Наведена діаграма свідчить, що протягом перших трьох років служби правоохоронці дуже занижують ефективність тактики дій і заходів особистої безпеки поліції діалогу, потім ці показники майже залишаються постійними. Ця закономірність обумовлюється браком достатніх знань і досвіду у поліцейських з малим строком служби. Досвідчені працівники поліції здатні порівнювати й аналізувати більш об'єктивно якісні показники під час несення служби особовим складом поліції діалогу. Однак навіть з урахуванням наведеної закономірності оцінка ефективності тактики дій і забезпечення особистої безпеки поліцейських на масових заходах залишається низькою.

Розглянемо детальніше фактори, елементи екіпірування та засоби, які впливають на ефективність виконання службових завдань особовим складом поліції діалогу під час виконання обов'язків з охорони публічного порядку на масових заходах.

Деякі питання викликає однострій особового складу поліції діалогу та екіпірування, яке вони носять. На жаль, проведений аналіз засвідчив відсутність однострою поліції діалогу в різних регіонах України. Єдиною спільною

ознакою поліцейських залишається світловідбивна жилетка з написом «Поліція діалогу». Серед пристроїв та засобів, які носять поліцейські, також немає єдності. Частіше поліцейські поліції діалогу мають при собі рації та гучномовці (спецзасоби та зброя не використовуються категорично). Засоби фіксації ситуації (*bodycam*), які ведуть відеозапис постійно,

бажано мати кожному поліцейському. У разі підключення засобів відеофіксації до системи аналізу ситуації в режимі онлайн можна отримувати інформацію про стан небезпеки на місці проведення масових заходів та визначати способи деескалації ситуації з максимальною швидкістю.

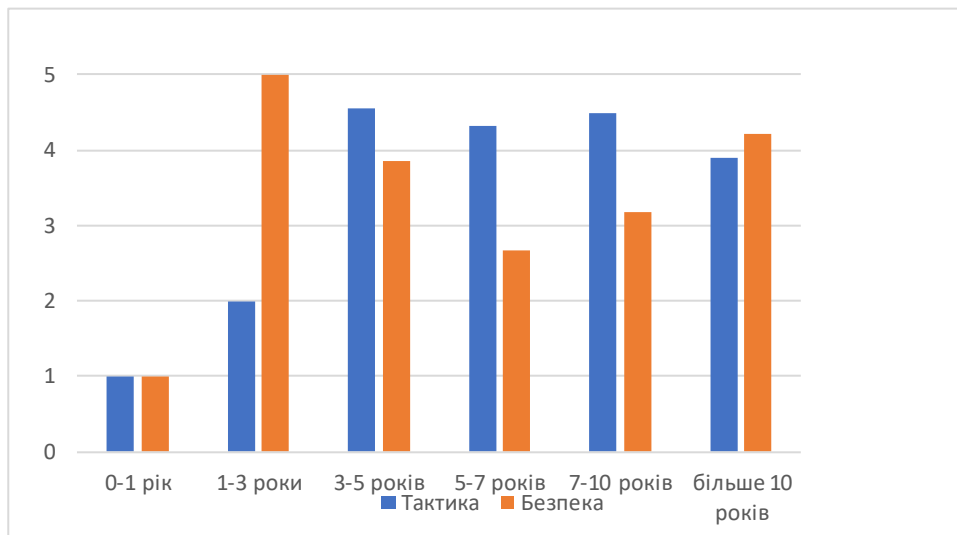

Рис. 1. Результати опитування поліцейських залежно від строку їх служби

Проведений аналіз свідчить про небажане використання масивних засобів, які переносяться на паску. Такі засоби знижують мобільність поліцейського, а також дають можливість правопорушникам хапатися за них та утримувати поліцейського на місці. Використання рації повністю вирішує такі проблемні питання під час забезпечення зв'язку:

- доповідь про зміни в оперативні обставині на місці проведення масових заходів;
- поява зброї в учасників масових заходів, передача даних про місцезнаходження активних правопорушників.

Проте наявність у поліцейського рації, яка працює, може викликати у натовпу агресивне ставлення до нього. Тому рацію доцільно відкрито не носити, а використовувати через гарнітуру з одночасним вимкненням гучного сигналу під час роботи рації. З урахуванням відносно невеликої площі, де відбуваються масові заходи, радіогарнітура повністю відповідає вимогам експлуатації та безпеки (вона непомітна для оточуючих).

Для передачі інформації між особовим складом поліції діалогу на місці проведення масового заходу, а також для передачі інформації групі спостереження про зміни в оперативній обстановці доцільно використовувати простий і безпечний спосіб – жести руками.

Для цього необхідно розробити основний перелік жестів (небезпека, на допомогу, зброя, погіршення ситуації тощо). Помітність жестів буде кращою, якщо особовий склад буде носити на руках білі рукавички. Таким чином візуальними ознаками поліції діалогу, крім світловідбивного жилету, можуть стати також білі рукавички.

Проведене опитування працівників поліції свідчить про доцільність використання поліцією діалогу свистків для подачі сигналів на випадок нападу, для деескалації ситуації та психологічного впливу на агресивне оточення. Поліцейським доцільно мати блокнот і ручку для записів побажань учасників масових заходів для подальшої допомоги їм. Також доцільно при собі носити медичну маску. Маска є засобом індивідуального захисту від інфекцій, а також від небезпечних речовин, які можуть розпилюватися правопорушниками.

Питання оцінки обстановки та місцезнаходження особового складу поліції діалогу можна вирішити завдяки наявності в кожного з них радіомаячку. У фоновому режимі цей пристрій вказує на місцезнаходження поліцейських, а під час натискання кнопки може передавати необхідні прості команди (на допомогу, зміна рівня небезпеки, зброя тощо). Аналітична група поліції діалогу може на

комп'ютері спостерігати в режимі онлайн за місцезнаходженням кожного поліцейського з підрозділу та фіксувати зміни обстановки, масштаби цих змін, рівень небезпеки, необхідність допомоги за їх сигналами (Власенко, 2019; Власенко, Шевченко, Коваленко, 2020).

Об'єктивність отримуваної інформації підвищується внаслідок використання відеоспостереження на місці проведення масового заходу. У такому випадку заходи особистої безпеки особового складу поліції діалогу забезпечують старший цього підрозділу, група розвідки та група спостереження. Таким чином, «золотий» (стратегічний) та «срібний» (операційний) керівники мають повну інформацію про ситуацію на місці проведення масового заходу (Туз, 2018а). Як відомо, за наказом МВС №706 від 23.08.2018 керівництво правоохоронних органів на масових заходах поділяється на «золоте», «срібне» та «бронзове».

Основні проблемні питання при виконанні службових обов'язків особовим складом поліції діалогу під час охорони публічного порядку на масових заходах стосуються тактики їх дій, розташування на місці проведення масових заходів, взаємодія з іншими підрозділами та заходи особистої безпеки.

Перед початком масового заходу старший повинен провести цільовий інструктаж з осо-

бовим складом поліції діалогу, ознайомити з оперативною обстановкою, розставити особовий склад, навести основні способи дій та обставини і коло осіб, яким необхідно приділяти посилену увагу, нагадати про дії в екстремальних ситуаціях.

Тактика дій поліції діалогу на масових заходах залежить від виду масового заходу (стаціонарний або пересувний), кількості учасників, кількості особового складу підрозділу поліції діалогу та ступеня небезпеки (Туз, 2018б; Туз, 2019). Розміщення і тактика дій особового складу поліції діалогу при стаціонарному розташуванні місця масових заходів залежить від ступеня небезпеки та кольору барометру стану обстановки (Лиса, 2022). За Наказом МВС України від 23 серпня 2018 р. № 706 барометр стану обстановки поділяється на зелений (безпечний), жовтий (нейтральний) та червоний (небезпечний).

За відсутності небезпеки (зелений колір барометру стану обстановки) особовий склад поліції діалогу розташовується по периметру місця проведення масового заходу і не знаходиться в його центральній частині (залежно від кількості учасників масових заходів не далі 10–20 метрів від її межі на периферії). Несення служби виконується самостійно або із взаємодією з особовим складом патрульної поліції.

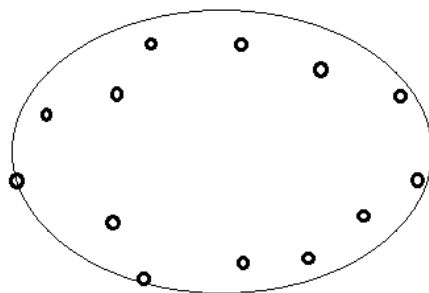

Рис. 2. Розташування поліції діалогу по периметру місця проведення масових заходів (зелений колір барометру стану обстановки)

У разі підвищення рівня небезпеки (жовтий колір барометру стану обстановки) змінюється склад підрозділів сил правопорядку та їх кількість. Група стримування розташову-

ється по периметру місця проведення масового заходу. Особовий склад поліції діалогу розташовується між групою стримування та людським потоком на межі її розташування.

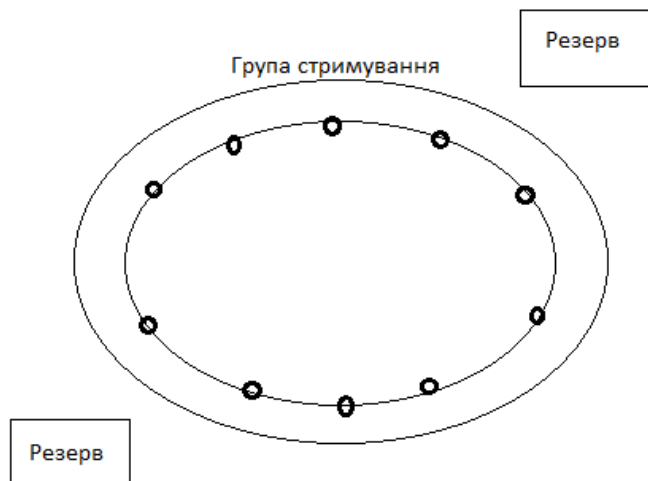

Рис. 3. Розташування підрозділів поліції діалогу (жовтий колір барометру стану обстановки)

У разі загрози виникнення групових порушень публічного порядку або масових заворушень (червоний колір барометру стану обстановки) особовий склад поліції діалогу

виходить за межі людського потоку і знаходиться позаду основних сил правопорядку (груп стримування, груп витиснення (ГВ), груп конвоювання, груп розгородження).

Рисунок 4. Розташування підрозділів поліції діалогу (червоний колір барометру стану обстановки)

Під час пересування учасників масових заходів вулицями міста (хода, демонстрація) розміщення і тактика дій особового складу поліції діалогу також залежать від ступеня небезпеки та кольору барометру стану обстановки. За відсутності небезпеки (зелений колір барометру стану обстановки) особовий

склад поліції діалогу розташовується по периметру (при недостатній кількості особового складу – з правого та лівого боків колони учасників масових заходів) і виконує роль наряду супроводження, до складу якого може входити і особовий склад патрульної поліції.

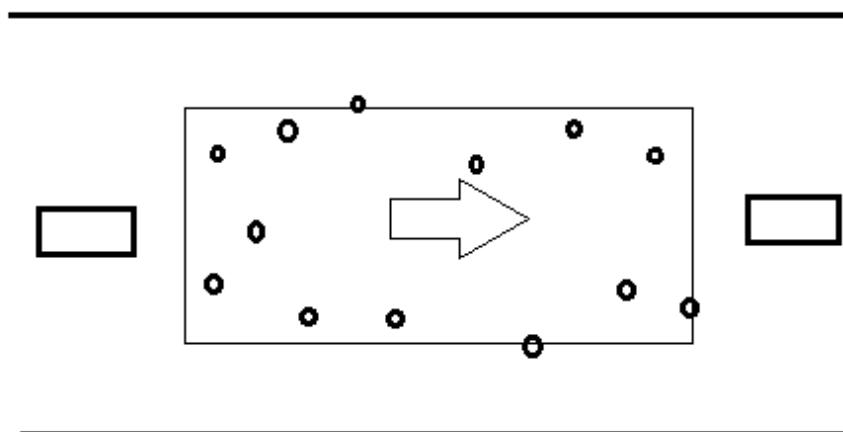

Рис. 5. Схема розміщення сил і засобів Національної поліції під час пересування містом групи громадян (зелений колір барометру стану обстановки)

У разі підвищення рівня небезпеки (жовтий колір барометру стану обстановки) змінюється склад підрозділів сил правопорядку та їх кількість. Наряд супроводження розташовується по периметру колони учасників

масових заходів. Поліція діалогу пересувається між нарядом супроводження та людським потоком. Малі тактичні групи (МТГ) рухаються у спеціальних автомобілях у хвості колони учасників масових заходів.

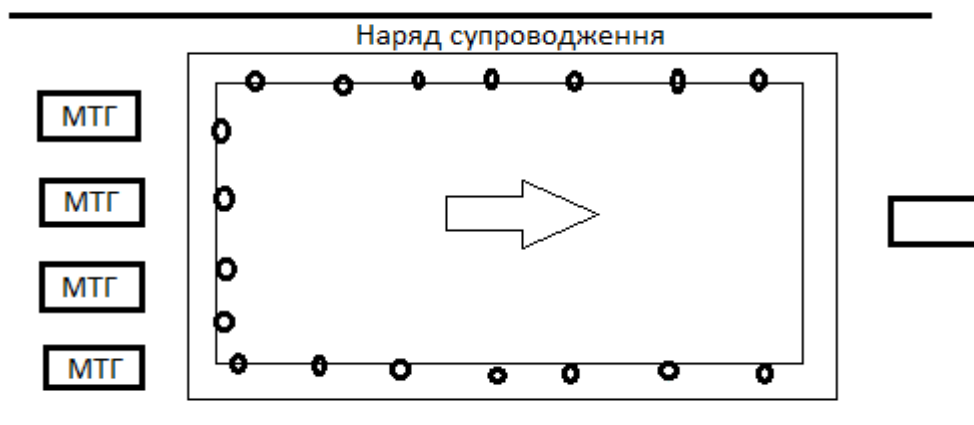

Рис. 6. Схема розміщення сил і засобів Національної поліції під час пересування містом групи громадян (жовтий колір барометру стану обстановки)

У разі загрози виникнення групових порушень публічного порядку або масових заворушень (червоний колір барометру стану обстановки) особовий склад поліції діалогу виходить за межі людського потоку і знаходиться позаду основних сил правопорядку (груп стримування, малих тактичних груп, груп витиснення, груп конвоювання, груп розгородження, наряду супроводження). Поліція діалогу розміщується позаду патрульних автомобілів, які рухаються у хвості колони учасників масових заходів. Замість автомобілів патрульної поліції можуть залучатися підрозділи кінної поліції.

На наступному етапі дослідження необхідно встановити основні тактичні завдання поліції діалогу під час несення служби на масових заходах. До їх основних завдань належать тактика комунікації і тактичні вміння.

Тактика комунікації:

- завжди залишатися спокійним;
- не лягати, не ображати й агресивно не спілкуватися;
- бути доброзичливим;
- у розмові не нав'язувати свою думку;
- розмову з громадянами доцільно починати з фрази «Я можу вам допомогти»;

– довести співрозмовнику, що його безпека – це головна мета;

– з метою відокремлення людей від місця, де відбувається ескалація насильства, повідомляти їм, що для їх безпеки краще залишити це місце, відійти на безпечну відстань: «Відійдіть (вказати напрямом), тому що можете постраждати»;

– під час припинення ескалації ситуації вивести особу – джерело конфліктної ситуації з місця проведення масового заходу, повідомити їй, що у кризовому центрі дадуть усі пояснення, і вказати напрямом до місця, де знаходиться центр;

– під час припинення ескалації ситуації наголошувати учасникам цієї ситуації про дії, які порушують закони України;

– у разі припинення ескалації ситуації сповістити учасників цієї ситуації про наявність відеоспостереження на місці подій і фіксацію того, що відбувається, для використання в суді;

– у безпечній ситуації робота особового складу поліції діалогу проводиться поодиночі, а під час ускладнення можна працювати двоїнами з використанням принципу «контакт і прикриття».

Тактичні вміння:

– володіти тактикою комунікації;

– володіти психологічними способами переконання;

– надавати першу медичну допомогу;

– правильно діяти у випадку виникнення екстремальних ситуацій;

– правильно діяти у випадку неконтрольованого натовпу;

– проводити збір інформації у натовпі та її передачу;

– захистити себе та громадян у разі нападу (без використання сили);

– спілкуватися з громадянами двома поліцейськими з використанням принципу «контакт та прикриття»;

– правильно розташовувати особовий склад поліції діалогу на місці проведення масового заходу залежно від особливостей ситуації та самого місця.

Особливо важливими є заходи особистої безпеки: по-перше, як спосіб збереження здоров'я та життя, по-друге, з метою проведення інструктажів перед несенням служби. Рекомендації щодо заходів особистої безпеки поліції діалогу базуються на правилах поведінки в натовпі, на монографічному методі, на особливостях запропонованої тактики дій, на аналітичних дослідженнях диференціації небезпек і «дерева подій».

Заходи особистої безпеки:

1) доброзичливість – запорука особистої безпеки;

2) не відволікатися від несення служби, постійно спостерігати за ситуацією;

3) одяг не повинен бути об'ємним і широким, без капюшона, всі гудзики застібнуті (важко схопити);

4) не переносити із собою сумки, шарфи, дорогі речі;

5) одягнути медичну маску для захисту від інфекцій, а також від небезпечних речовин, які можуть розпилюватися правопорушниками;

6) руки тримати вільними (в жодному разі не в кишенях);

7) за можливості запобігати тому, щоб хто-небудь близько підходив ззаду;

8) не знаходитися дуже близько до людей, з якими планується спілкування (мінімальна відстань – півметра, доцільна відстань – півтора метри);

9) обирати місце знаходження (небезпечно: впритул до стін, парканів, ґратів, трибун, сцен, на сходах, біля перил сходів, біля вітрин магазинів або великих вікон, у вузьких місцях, особливо де є інтенсивний рух людей);

10) на місці виконання службових обов'язків під час спілкування з громадянами попередньо прорахувати шляхи відходу;

11) при знаходженні у приміщенні та спорудах, де багато людей, попередньо визначити найбільш небезпечні місця під час виникнення екстремальної ситуації (проходи між секторами на стадіоні, скляні двері і перегородки в концертних залах тощо), потрібно звернути увагу на запасні й аварійні виходи, в думках пройти шлях до них;

12) ставати фронтальною стійкою, таким чином, щоб добре бачити осіб, з якими потрібно спілкуватися, та осіб, які чинять правопорушення або неадекватно поведуться;

13) постійно тримати в полі зору інших поліцейських поліції діалогу;

14) не втрачати у просторі місце розташування особового складу основних сил правопорядку;

15) у разі появи небезпеки за можливості сповістити інших поліцейських про виникнення загрози;

16) за перших проявів агресії проти себе гучно сказати, щоб чули оточуючі, про правопорушення та небезпеку;

17) за перших проявів агресії проти себе показати руки та наголосити, що ви працівник поліції, але не озброєні, попередити про відповідальність за напад на поліцейського;

18) в разі загрози необхідно рухатися обличчям до джерела загрози;

19) у разі загрози життю або після команди старшого розпочати рух у бік розміщення особового складу сил правопорядку;

20) за перших проявів агресії проти напарника, якого ви бачите, якомога швидше прийти йому на допомогу, гучно сказати, щоб чули оточуючі, про правопорушення та небезпеку, вивільнити напарника та рухатися з ним до місця розташування основних сил поліції;

21) у разі виявлення підозрілого предмета швидко передати інформацію старшому, чекати його команд та унеможливити контакт сторонніх осіб із цим предметом;

22) у разі неможливості звільнитися від нападу доцільно скористатися свистком («на допомогу до мене» – два коротких сигнали);

23) виходити з натовпу за першим сигналом старшого;

24) у разі створення некерованого натовпу швидко його покинути;

25) під час виходу з натовпу руки тримати перед собою та наголошувати, що в руках нічого немає;

26) виходити з некерованого натовпу необхідно не відразу перпендикулярно руху натовпу, а в напрямку руху з постійним відхиленням у бік межі натовпу або вулиць, які примикають до вулиці, якою рухається натовп;

27) у разі падіння підніматися необхідно таким чином: спочатку сісти, потім схопити за одяг людини, якомога вище, яка рухається попереду вас у напрямку руху натовпу;

28) у разі неможливості піднятися в натовпі прийняти позу «ембріона» (ноги підвести до живота, голову опустити вниз, руками захистити голову та підбер'я);

29) у щільному натовпі, щоб не стискали, необхідно пальці рук сплести перед собою у

замок, руки зігнути у ліктях і притиснути до боків, напружити всі м'язи.

ВИСНОВКИ. У результаті проведеного дослідження визначено основні тактичні завдання і тактику дій поліції діалогу. На основі міжнародного досвіду тактику дій поліції діалогу адаптовано до українського законодавства, нормативних актів МВС, Національної поліції, середньостатистичної поведінки людей на масових заходах і традицій в Україні, сил та засобів, повноважень і можливостей сил правопорядку. Схеми розташування особового складу поліції діалогу та їх дії залежать від особливостей та стану правопорядку на місці проведення масового заходу (барометру стану обстановки). Проаналізовано доцільність і наявність в особового складу поліції діалогу екіпірування та обладнання, яке вони носять із собою. Наведено перелік заходів особистої безпеки, здатних знизити рівень травматизму серед особового складу поліції діалогу під час несення служби на масових заходах і які можуть використовуватися під час підготовки поліцейських до несення служби та проведення цільового інструктажу.

У подальшому доцільно продовжити дослідження тактики дій поліції діалогу на масових заходах щодо взаємодії з іншими підрозділами Національної поліції, Національної гвардії України та іншими службами. Напрямом подальших досліджень є аналіз завдань і тактики їх виконання, які раніше не виконувалися. Йдеться, в першу чергу, про збір інформації на місці проведення масових заходів і передачу її в оперативний штаб для ефективного контролю за станом обстановки і профілактики правопорушень не силовими методами. Подальшого покращення потребує система забезпечення особистої безпеки особового складу поліції діалогу.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Власенко І. В. «Скандинавська модель» та її адаптація для використання в Україні // Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України : зб. тез доп. ІV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 листоп. 2019 р.) / Нац. акад. Нац. гвардії України. Харків, 2019. С. 8–10.

2. Власенко І. В., Шевченко Т. В., Коваленко І. М. Аналіз тактики та прядку дій сил правопорядку при забезпеченні публічної безпеки за «Скандинавською моделлю» // Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. тактич. та спец.-фіз. підгот. ф-ту № 2. Харків, 2020. С. 167–173.

3. Йосипів Ю. Р., Туз Н. Д., Синенький В. М., Курляк М. Д. Забезпечення публічного порядку та безпеки під час мирних зібрань громадян (скандинавська модель) : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 96 с.

4. Лиса М. О. Тактика дій поліції при плануванні та організації заходів із забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів (Скандинавська модель). *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія юридична*. 2022. Вип. 32. С. 186–193. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6626857>.

5. Покайчук В. Організаційно-правові передумови впровадження Скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку в Україні // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 берез. 2021 р.) / МВС України, Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. С. 219–221.
6. Проневич О. С. Проактивна діяльність поліції (міліції) як складник сучасної парадигми охорони правопорядку. *Форум права*. 2011. № 3. С. 639–643. URL: https://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_3_107 (дата звернення: 17.10.2022).
7. Туз Н. Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі Скандинавською системою. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018а. № 3. С. 202–210.
8. Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовують поліцейські під час проведення масових заходів (за скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки). *Соціально-правові студії*. 2019. Вип. 2 (4). С. 58–64. DOI: <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2019-2-58-64>.
9. Туз Н. Д. Тактичні методи, які застосовуються поліцейськими щодо зменшення рівня напруженості та подолання конфліктів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки під час проведення масових заходів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2018б. Вип. 4. С. 206–216.
10. Ульянов О. І., Ніколаєв О. Т., Бахчеван Є. Ф. Запровадження скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів у діяльності Національної поліції України. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 1 (1). С. 123–131. DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2021-1-1-123-131>.
11. Andersson R., Wahlgren P. Management and reform in the Swedish police – from social engineering to post-politics // *Police reforms. Ideals, realities, rhetoric, and practice* / ed. by P. Larsson, S. V. Lundgren. Oslo : Cappelen Damm Akademisk, 2018. Pp. 303–323.
12. Cameron I. The Swedish police after the 2015 reform: Emerging findings and new challenges. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2017. Vol. 15, Iss. 1. Pp. 277–287. DOI: <https://doi.org/10.1093/police/pax088>.
13. Cooper R. What America can learn from Nordic police // *The week* : сайт. 05.06.2020. URL: <https://theweek.com/articles/918143/what-america-learn-from-nordic-police/> (дата звернення: 17.10.2022).
14. Ellefsen B. Timely police reforms? // *Police reforms. Ideals, realities, rhetoric, and practice* // ed. by P. Larsson, S. V. Lundgren. Oslo : Cappelen Damm Akademisk, 2018. Pp. 37–55.
15. Ellefsen R. The emergence of radicalization policing in Nordic countries // *Nordic Research Council for Criminology* : сайт. 05.11.2021. URL: <https://www.nsfk.org/blog/the-emergence-of-radicalization-policing-in-nordic-countries/> (дата звернення: 17.10.2022).
16. Gundhus H. O. Discretion as an obstacle: police culture, change, and governance in a Norwegian context. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2017. Vol. 11, Iss. 3. Pp. 258–272.
17. Wennerström E. The Swedish model of crime prevention its development in the last two decades and its future challenges // *Koordynacja działań lokalnych na rzecz bezpieczeństwa* : сайт. 2010. <http://www.koordynacja.confer.uj.edu.pl/documents/20607704/6ade0c58-9fe8-4499-8b5b-b7ba2b7d8339/> (дата звернення: 17.10.2022).

Надійшла до редакції: 19.10.2022

Прийнята до опублікування: 28.11.2022

REFERENCES

1. Andersson, R., & Wahlgren, P. (2018). Management and reform in the Swedish police – from social engineering to post-politics. In P. Larsson, & S. V. Lundgren (Eds), *Police reforms. Ideals, realities, rhetoric, and practice* (pp. 303-323). Cappelen Damm Akademisk.
2. Cameron, I. (2017). The Swedish police after the 2015 reform: emerging findings and new challenges. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(1), 277-287. <https://doi.org/10.1093/police/pax088>.
3. Cooper, R. (2020, June 5). *What America can learn from Nordic police*. The week. <https://theweek.com/articles/918143/what-america-learn-from-nordic-police/>.
4. Ellefsen, B. (2018). Timely police reforms? In P. Larsson, & S. V. Lundgren (Eds), *Police reforms. Ideals, realities, rhetoric, and practice* (pp. 37-55). Cappelen Damm Akademisk.
5. Ellefsen, R. (2021, November 5). *The emergence of radicalization policing in Nordic countries*. Nordic Research Council for Criminology. <https://www.nsfk.org/blog/the-emergence-of-radicalization-policing-in-nordic-countries/>.
6. Gundhus, H. O. (2017). Discretion as an obstacle: police culture, change, and governance in a Norwegian context. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 11(3), 258-272.

7. Lysa, M. O. (2022). The tactics of the die police in the planning and organization of entry from public security and the order of the time of conducting mass entry (Scandinavian model). *Scientific notes of Lviv University of Business and Law*, 32, 186-193. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6626857>.
8. Pokaichuk, V. (2021, March 12). *Organizational and legal rethinking of the implementation of the Scandinavian model of ensuring public safety and order in Ukraine* [Conference presentation abstract]. International Scientific and Practical Conference "International and national security: theoretical and applied aspects", Dnipro, Ukraine.
9. Pronevych, O. S. (2011). The proactive activity of the police (militia) is like a storehouse of the current paradigm of protecting law and order. *Forum of Law*, 3, 639-643. https://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_3_107.
10. Tuz, N. D. (2018a). The structure of the command in securing public order and safety in the Scandinavian system. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 3, 202-210.
11. Tuz, N. D. (2018b). Tactical methods applied by police officers for decreasing tension level and solving conflicts according to Scandinavian model of public c order protection and safety during carrying out mass events. *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Juridical Series*, 4, 206-216.
12. Tuz, N. D. (2019). Tactical methods applied by the police units during mass events (under the Scandinavian model of public order and security). *Social & Legal Studios*, 2(4), 58-64. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2019-2-58-64>.
13. Ulianov, O. I., Nikolayev, O. T., & Bakhchevan, Ye. F. (2021). introduction of the scandinavian model of public safety and order during mass events in the activities of the National Police of Ukraine. *Ukrainian Polyceistics: Theory, Legislation, Practice*, 1(1), 123-131.
14. Vlasenko, I. V. (2019, November 28). "Scandinavian model" and its adaptation for use in Ukraine [Conference presentation abstract]. All-Ukrainian Scientific and Practical Conference "Participation of law enforcement agencies and military formations of the state in ensuring the security of Ukraine", Kharkiv, Ukraine.
15. Vlasenko, I. V., Shevchenko, T. V., & Kovalenko, I. M. (2020). *Analysis of the tactics and sequence of actions of law enforcement forces in ensuring public safety according to the "Scandinavian model"* [Conference presentation abstract]. Scientific and Practical Conference "Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine", Kharkiv, Ukraine.
16. Wennerström, E. (2010). *The Swedish model of crime prevention its development in the last two decades and its future challenges*. Coordination of local activities for security. <http://www.koordynacja.confer.uj.edu.pl/documents/20607704/6ade0c58-9fe8-4499-8b5b-b7ba2b7d8339/>.
17. Yosypiv, Yu. R., Tuz, N. D., Synenkyi, V. M., & Kurliak, M. D. (2019). *Ensuring public order and security during peaceful gatherings of citizens (Scandinavian model)*. Lviv State University of Internal Affairs.

Received the editorial office: 19 October 2022

Accepted for publication: 28 November 2022

АЛЕКСАНДР АНАТОЛЬЕВИЧ МОРГУНОВ,

доктор юридических наук, профессор,

заслуженный тренер Украины,

Харьковский национальный университет внутренних дел;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>,

e-mail: tspsfp1976@gmail.com;

ИГОРЬ ВЛАДИМИРОВИЧ ВЛАСЕНКО,

кандидат технических наук, доцент,

Харьковский национальный университет внутренних дел,

кафедра тактической и специальной физической подготовки;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7752-6068>,

e-mail: Vlasenko.18@gmail.com

ИССЛЕДОВАНИЕ ТАКТИКИ ДЕЙСТВИЙ И МЕРОПРИЯТИЙ ЛИЧНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПОЛИЦИИ ДИАЛОГА ВО ВРЕМЯ ОХРАНЫ ПУБЛИЧНОГО ПОРЯДКА НА МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЯХ

Дальнейшее реформирование правоохранительной деятельности в Украине, безусловно, крайне необходимо и требует постоянного внимания со стороны руководства МВД, Национальной полиции, служб и подразделений, принимающих в этой сфере участие. Научный подход и определение новых направлений и технологий невозможны без использования научных исследований научно-педагогического состава высших учебных

заведений со специфическими условиями обучения. В исследовании проанализована работа полиции диалога, установлены направления усовершенствования ее деятельности при несении службы на массовых мероприятиях. На основе опроса сотрудников полиции разных подразделений определен перечень проблемных вопросов и сформированы направления дальнейших исследований. Рассмотрены и проанализованы факторы, влияющие на эффективность деятельности полиции диалога во время несения службы, на основе чего скорректированы тактика действий и меры личной безопасности личного состава полиции диалога.

Ключевые слова: *Национальная полиция, полиция диалога, охрана публичного порядка, скандинавская модель, массовые мероприятия, тактика, меры личной безопасности.*

OLEKSANDR ANATOLIIOVYCH MORHUNOV,

*Doctor of Law, Professor,
Honored Coach of Ukraine,
Kharkiv National University of Internal Affairs;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>,
e-mail: tspsfp1976@gmail.com;*

IHOR VOLODYMYROVYCH VLASENKO,

*Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Kharkiv National University of Internal Affairs,
Department of Tactical and Special Physical Training;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7752-6068>,
e-mail: Vlasenko.18@gmail.com*

STUDY OF TACTICS AND PERSONAL SECURITY MEASURES OF THE DIALOGUE POLICE DURING THE PROTECTION OF PUBLIC ORDER AT MASS EVENTS

Further reform of law enforcement activities in Ukraine is, of course, absolutely necessary and requires constant attention from the leadership of the Ministry of Internal Affairs, the National Police and the services and units involved in this activity. The scientific approach and the definition of new directions and technologies are impossible without the use of research studies of the scientific and pedagogical staff of higher education institutions with specific learning conditions. The article analyzes the work of the dialogue police, identifies directions for improving their activities in terms of serving at mass events. Dialogue police is one of the main innovations in the proposed system of public order protection, which is implemented in the law enforcement activities of Ukraine as a “Scandinavian model”.

The main tactical tasks of the dialogue police have been formulated, which include communication tactics and tactical skills. Based on the expert survey of police officers from different units, a list of problematic issues has been identified and directions for further research have been formulated. The factors that affect the effectiveness of the dialogue police during the service have been considered and analyzed, which made it possible to adjust the tactics of actions and personal security measures of the personnel. The tactics and personal security measures of the dialogue police are based on the basic principles of the Scandinavian model, the capabilities of the National Police, the theory of the crowd, the features of mass events, the differentiation of dangers and the “tree of events”.

The actions and location of the dialogue police personnel have been proposed depending on the color of the “barometer of the situation” (green, yellow, red), the location in relation to other units of the National Police has been established. The conclusions and recommendations have been given, on the basis of which it is possible to reduce the level of injuries among the personnel of the dialogue police during the service at mass events and to increase their effectiveness; they can be used during the preparation of police officers for service and targeted instruction.

Key words: *National police, dialogue police, protection of public order, Scandinavian model, mass events, tactics, personal security measures.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Моргунов О. А., Власенко І. В. Дослідження тактики дій і заходів особистої безпеки поліції діалогу під час охорони публічного порядку на масових заходах. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 159–170. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.13>.

Citation (APA): Morhunov, O. A., & Vlasenko, I. V. (2022). Study of tactics and personal security measures of the dialogue police during the protection of public order at mass events. *Law and Safety*, 4(87), 159–170. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.4.13>.